

ZEMSTA

Fredro Aleksander

hrabia, ur. 20 VI 1793,
Surochów k. Jarosławia, zm. 15
VII 1876, Lwów, brat Jana Maksymiliana,
ojciec Jana Aleksandra, najwybitniejszy
komediopisarz polski; komedie i farsy
ukazujące barwny obraz życia i obyczajów
szlachty polskiej (Śluby panięskie,
Zemsta, Pan Jowialski, Dożywocie);
popularne bajki (Paweł i Gawęł,
Małpa w kąpielu); pamiętnik Trzy po trzy.
(<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3902673>)

Zemsta

Aleksandra Fredry, powstała prawdopodobnie w roku 1831 i wystawiona po raz pierwszy we Lwowie w roku 1834, uznawana bezdyskusyjnie za arcydzieło polskiego komediopisarza, odczytywana jest zwykle jako „czysta” komedia, a więc utwór wolny od jakiegokolwiek aluzyjności politycznej i aktualnych odniesień. Nawet jego fabuła umieszczona została w niezbyt określonym czasie historycznym i tylko drobiazgowa analiza wypowiedzi bohaterów pozwala na domniemania, iż można ją sytuować gdzieś w pierw szych latach XIX stulecia, jeszcze przed w kroczeniem wojsk Napoleona na ziemię polskie². Oczywiście jeśli próby określenia czasu akcji wymagają takich zabiegów w celu jego rekonstrukcji, to można chyba przyjąć, iż tak na prawdę jest to spraw a drugorzędna, a w istocie mamy do czynienia z pewną ponadczasowością komicznych sytuacji i dydaktyzm u finałowego przesłania, kierowanego do odbiorcy. Do tego celu wystarczyło autorowi użycie w kreacji świata przedstawionego charakterystycznych, wręcz stereotypowych dla przywoływaney w literaturze tego czasu wizji odeszłego już w - niedaleką co prawda - przeszłość świata szlacheckiego sarmatyzmu wraz z jego pieczołowicie przestrzeganą wybujałą tytułomanią, skłonnością do pieniactwa, a jednocześnie poszanowaniem troskliwie pielęgnowanej narodowej tradycji i obyczajów.

Twórcy spektaklu:

Autor: Aleksander Fredro

Reżyseria: Paweł Aigner

Scenografia: Magdalena Gajewska

Muzyka: Tomasz Lewandowski

Pojedynki: Rafał Domagała

Obsada:

Barbara Muszyńska - Piecka / Grażyna

Kozłowska - Podstolina

Magdalena Ołdziejewska - Klara

Wiesław Czołpiński - Rejent

Ryszard Doliński - Cześnik

Krzysztof Pilat - Maciej Miętus

Zbigniew Litwińczuk - Michał Kafar

Michał Jarmoszuk - Papkin

Krzysztof Bitdorf - Dyndalski

Mateusz Smaczny - Wacław

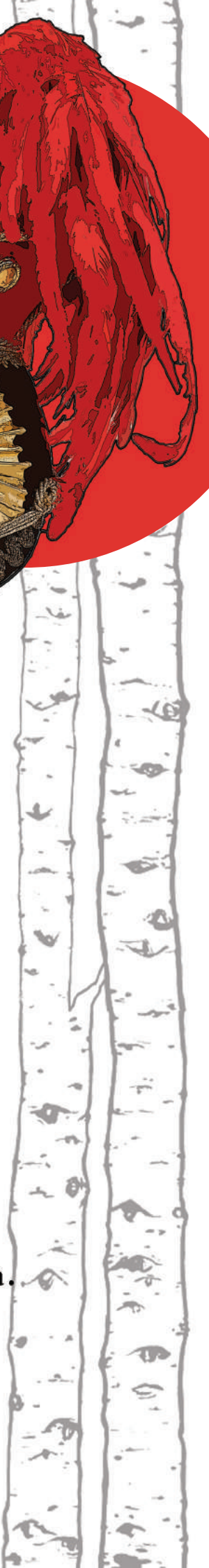
Piotr Wiktorko - Śmigalski

Maciej Zalewski - Perełka

Przykładowy plan wydarzeń:

- 1. Plany małżeńskie Cześnika i Papkina.**
- 2. Papkin w roli swata.**
- 3. Przyjęcie oświadczyn Raptusiewicza przez Podstolinę.**
- 4. Rozmowa i wyznania Wacława i Klary.**
- 5. Bójka o mur.**
- 6. Wacław w niewoli u Papkina.**
- 7. Próba odesłania młodego Milczka przez Cześnika.**
- 8. Przyjęcie łapówki przez Papkina i pozostanie Wacława w domu Cześnika.**
- 9. Postanowienie zakochanych o zwróceniu się o pomoc do Podstoliny.**
- 10. Rozpoznanie przez Podstolinę Wacława jako dawnego kochanka.**
- 11. Wyznanie miłości Klarze i oświadczyny Papkina.**
- 12. Wysłanie Papkina do Rejenta w charakterze posła.**
- 13. Pisanie pozwu sądowego i fałszowanie zeznań**

Scenariusz lekcji dla klasy 7

**Temat: Budowa akcji w Zemście Aleksandra Fredry.
(czas realizacji – 1 godzina lekcyjna)**

Cele wynikające z podstawy programowej. Uczeń:
rozpoznaje rodzaje literackie, określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju (I.1.1),
rozpoznaje gatunki dramatu: komedia (I.1.2),
wskazuje elementy dramatu (I.1.3),
omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (podstawa dla klas 4–6, I.1.5).

Metody, techniki:
heureza
praca z tekstem
dyskusja

Formy pracy:
indywidualna,
zbiorowa

Materiały:
załącznik 1

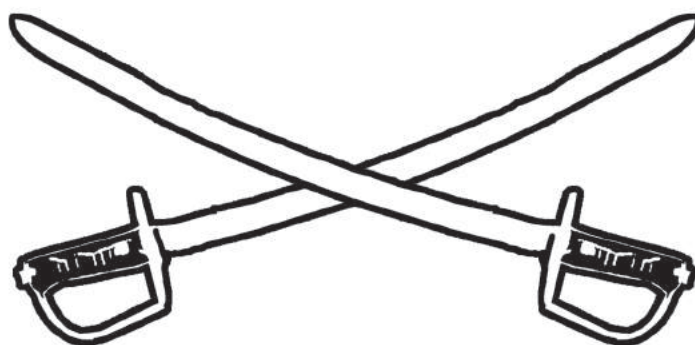
Tok lekcji:

1. Dramat jako rodzaj literacki.

Przypomnienie cech rodzajów literackich ze szczególnym zwróceniem uwagi na cechy dramatu lub wprowadzenie cech dramatu. W każdym przypadku zapisanie cech. Notatkę tworzymy równoległe z odpowiedziami uczniów i zapisujemy na tablicy.

Pytania pomocnicze:

- Jakie jest przeznaczenie dramatu?
- Co przede wszystkim różni dramat od epiki i liryki? Kto jest pośrednikiem między światem utworu a czytelnikiem?
- W jaki sposób dowiadujemy się o wydarzeniach?
- Jak nazywamy formę wypowiedzi bohaterów?
- Jak jest zbudowany tekst dramatu?

DRAMAT to jeden z trzech rodzajów literackich, przeznaczony do wystawienia na scenie. Jego cechy charakterystyczne:

- nie ma pośrednika między światem utworu a czytelnikiem (narratora lub podmiotu lirycznego),
- o wydarzeniach dowiadujemy się z wypowiedzi i działań bohaterów,
- bohaterowie wypowiadają się za pomocą dialogów i monologów,
- tekst dzieli się na tekst główny (wypowiedzi bohaterów) i poboczny, czyli didaskalia (wskazówki dla inscenizatorów),
- jest zbudowany z aktów i scen.

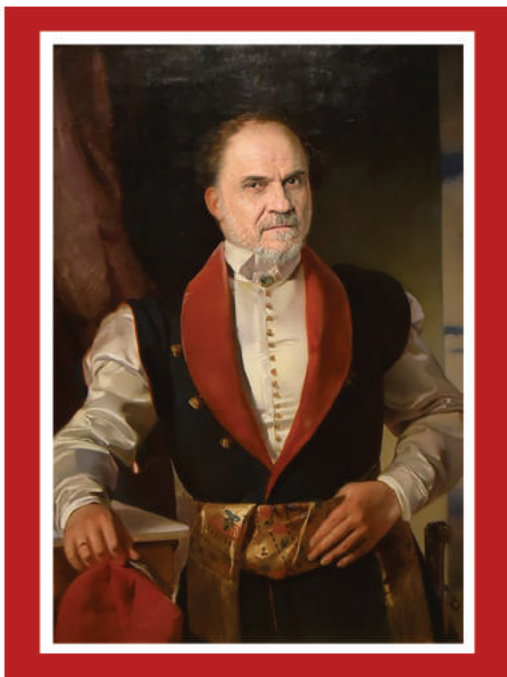

2. Akcja.

Ćwiczenie rozpoczynamy od uświadomienia uczniom, że najważniejsza w dramacie jest akcja. Zadajemy pytania:

- Który z elementów świata przedstawionego w dramacie jest – według was – najważniejszy?
- Co to jest akcja? Z czym się wam kojarzy?

Uczniowie najprawdopodobniej skojarzą pojęcie z filmem akcji, ale też z pewnością powiedzą, że akcja jest wtedy, kiedy coś się dzieje, co jest dobrym punktem wyjścia, gdyż w dramacie najistotniejsze jest właśnie dzianie się. Po rozmowie podajemy uczniom temat lekcji i dyktujemy, czym jest akcja w dramacie. Możemy poprosić uczniów o próbę sformułowania definicji.

vs

AKCJA – ciąg zdarzeń rozwijających się od konfliktowego punktu wyjścia do momentu jego rozwiązania. Zaznaczamy, że przyczyną i siłą napędową akcji w dramacie jest zawsze konflikt, który nazywamy konfliktem dramatycznym. Prosimy o zapisanie definicji i pytamy też, z jakim konfliktem mamy do czynienia w przypadku Zemsty. (spór Cześnika i Rejenta)

KONFLIKT DRAMATYCZNY – przyczyna i siła napędowa rozwoju akcji w dramacie.

3. Budowa akcji w dramacie.

Informujemy uczniów, że w tradycyjnym dramacie akcja ma określoną budowę i składa się ze stałych elementów, które zapisujemy na tablicy:

EKSPOZYCJA
ROZWINIĘCIE AKCJI
PUNKT KULMINACYJNY
ROZWIĄZANIE AKCJI

Następnie dajemy uczniom karteczki z definicjami zapisanych pojęć, a ich zadaniem jest je przyporządkować do odpowiedniego terminu zapisanego na tablicy, a następnie wkleić do zeszytu (załącznik 1).

- Zaznaczcie teraz klamrą na planie wydarzeń poszczególne elementy akcji.

(ekspozycja – punkty 1–5, rozwinięcie akcji – punkty 6–13, punkt kulminacyjny – punkty 14–16, perypetia – punkt 17, rozwiązanie akcji – punkty 18–20).

Sytuacja zarysowana w punkcie wyjścia, przedstawiająca główny konflikt i zapoznająca wstępnie czytelnika z najważniejszymi postaciami i problemami utworu. Tworzy wyjściowy układ zdarzeń, z którego wynikają dalsze.

.....

Najbardziej rozbudowana część przebiegu akcji, w której narastają zarysowane wcześniej konflikty i problemy.

.....

Moment, w którym konflikt osiąga najwyższy stopień wyrazistości, wydaje się nierozwiązalny, a napięcie osiąga swoje maksimum.

.....

Końcowy etap przebiegu akcji, będący rozstrzygnięciem konfliktu.

.....

BTL

Białostocki Tetr Lalek

adres:
ul. Kalinowskiego 1,
15-875 Białystok, POLAND
NIP: 542-000-03-28

kontakt:
tel. (+48) 85 742 50 31
fax (+48) 85 742 86 31
teatr@btl.bialystok.pl
www.btl.bialystok.pl
www.facebook.com/teatrBTL

Opracowanie graficzne:
Marta Jankowska-Sarzała

Opracowanie merytoryczne:
Tomasz Damulewicz

2024 BIAŁYSTOK